

Bożena Tokarz

Wspomnienie o Rozce Štefan : (1913-2011)

Przekłady Literatur Słowiańskich 2/1, 7-12

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wspomnienie o Rozce Štefan (1913—2011)

Dnia 18 stycznia 2011 r. zmarła w Lublanie profesor Rozka Štefan, polonistka i tłumaczka, twórczyni słoweńskiej „szkoły przekładu z języka polskiego”, która systematycznie od 1945 r. zapoznawała czytelnika słoweńskiego z wybitnymi dziełami literatury polskiej. Jej życie, pracę dydaktyczną i badawczą oraz przekłady literackie charakteryzuje odpowiedzialność etyczna za wykonywaną pracę i przyjęte postawy, rzetelność i skromność. Za upowszechnianie kultury polskiej w Słowenii została odznaczona w Polsce w 1977 r. Złotym Krzyżem Zasługi, trzy lata po ukazaniu się Jej przekładu *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. W 1980 r. w Słowenii otrzymała Order Pracy, a w 2001 r. — Nagrodę im. Antona Sovre za wybitne osiągnięcia w zakresie przekładu. Z Jej śmiercią kultura polska straciła swego wybitnego ambasadora.

Rozka Štefan stworzyła podstawy do rozwoju lublańskiej polonistyki, początkowo, w 1947 r., jako pierwsza lektorka języka polskiego na Uniwersytecie w Lublanie, a później starsza wykładowczyni, autorka podręczników do nauki języka polskiego (*Učbenik poljskega jezika*, 1969), historycznoliterackich przeglądów literatury polskiej (*Poljska književnost*, 1960 wraz z bibliografią przekładów słoweńskich), licznych studiów o pisarzach, literaturze i kulturze polskiej, o przekładach starszej literatury polskiej oraz o polsko-słoweńskich kontaktach kulturowych. Potrafiła zainteresować studentów polską kulturą i literaturą, ucząc ich języka polskiego, dzięki czemu wychowała grono znakomitych tłumaczy

i licznych miłośników kultury polskiej. Uczyla języka z dużym zaangażowaniem, pokazując polską kulturę w trakcie przygotowywanych razem ze studentami wieczorów literackich i podróży do Polski. Wraz z wiedzą o kulturze i literaturze polskiej przekazywała swym słuchaczom także emocje, wycucie niuansów semantycznych słowa literackiego, przede wszystkim poetyckiego, oraz rzetelność, ciekawość i cierpliwość, inspirując ich do poszerzania kompetencji kulturowych tłumacza. Do końca życia gromadziła wokół siebie dawnych uczniów, wśród nich również tłumaczy, na spotkaniach zawodowych i prywatnych rozmowach. Wymagająca wobec siebie i innych wzbudzała zawsze szacunek otoczenia.

Szczególny stosunek Rozki Štefan do kultury i literatury polskiej kształtował się począwszy od Jej studiów slawistycznych na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Lublanie przed drugą wojną światową, rocznego stypendium na Uniwersytecie Jagiellońskim w roku akademickim 1938/1939, przez ciężkie doświadczenia wojenne i osadzenie na początku 1944 r. w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück-Barth oraz pracę dydaktyczną i badawczą. Można powiedzieć, że miał on charakter intymny za sprawą komplementarności Jej doświadczeń osobistych, znajomości konkretnych ludzi, polskich losów historycznych, kultury, języka i literatury. Dzięki tej wiedzy i doświadczeniu mogła pisać studia porównawcze na temat słoweńskiej i polskiej literatury (*Mickiewicz in Čop*, „Naša sodobnost” 1955; *Prešeren in Mickiewicz*, „Slavistična revija” 1963). Współpracowała także przy wydaniu listów Čopa z Galicji (*Čopovi galicyjski dopisniki*, 1989), przyjaciela France Prešerna, wybitnego słoweńskiego poety romantycznego, którego twórczość była swoistym pomostem między polskim a słoweńskim romantyzmem. Napisała wiele artykułów o polskich modernistach. Przedstawiła recepcję Ivana Cankara w Polsce, wybitnego prozaika i dramaturga słoweńskiego.

Jej dorobek translatorski obejmuje między innymi wybitne dzieła polskiego romantyzmu: Adama Mickiewicza (*Gospod Tadej*, 1974; *Pesmi in pesmitve*, 1967; *Konrad Wallenrod*, 2000), lirykę Juliusza Słowackiego (1973), a także poezję współczesną: Leopolda Staffa (1996), Wisławy Szymborskiej (*Semenj čudežev*, 1997), Juliana Tuwima (2001), Julii Hartwig oraz antologię polskiej liryki miłosnej od renesansu do końca XX w. (*Prošnja za srečne otoke*, 1999).

Zasługi Rozki Štefan dla powstania w 2004 r. podwalin pod Katedrę Polonistyki na Wydziale Filozoficznym, kierowaną przez Jej ucznia i tłumacza literatury polskiej Nika Ježa, jak również wybitny dorobek translatorski sprawiły, że Jej imię pozostanie w naszej pamięci i sercu.

Wybrana bibliografia Rozki Štefan:
książkowe przekłady z literatury polskiej,
artykuły i rozprawy o polskich pisarzach
oraz o polsko-słoweńskich kontaktach
literackich i kulturowych¹

1. *O novi poljski poezji*. „Ljudska pravica” 1945, št. 6, s. 161 (recenzja).
2. *Adam Mickiewicz*. (W dziewięćdziesiątą rocznicę śmierci). „Ljudska pravica” 1945, št. 4, s. 189 (przedruk „Pomorski dnevnik” 1948, s. 277).
3. W. Wasilewska: *Iz ljubezni*. „Naša žena” 1946, št. 1—6, s. 21—23, 47—48, 71—72, 95—96, 126—128, 150—152 (przekład).
4. S. Piętak: *Fronta na Visli* (fragment). „Mladina” 1946, št. 5, s. 51 (przekład).
5. A. Ważyk: *V deželi šestih republik*. „Novi svet” 1948, s. 319—320 (recenzja).
6. *O poljskem literarnem časopisju*. „Novi svet” 1948, s. 886—888 (recenzja).
7. *Ob razstavi „Oprema poljske knjige”*. „Slovenski poročevalec” 1948, št. 3, s. 97 (recenzja).
8. *Juliusz Słowacki*. (W stulecie śmierci). „Slovenski poročevalec” 1949, št. 3, s. 82.
9. *O poezji Mlade Poljske*. „Nova obzorja” 1954, št. 12, s. 721—731 (rozprawa).
10. *Żeromski — Reymont*. (W trzydziestą rocznicę śmierci). „Naša sodobnost” 1955, št. 5/6, s. 567—576 (rozprawa).
11. *Mickiewicz in Čop*. „Naša sodobnost” 1955, št. 11/12, s. 983—992 (rozprawa).
12. *Tri poljski jubileji*. „Jezik in slovstvo” 1955/1956, št. 1, s. 32 (recenzja).
13. H. Wolpe: *Mickiewicz in dekabristi*. „Jezik in slovstvo” 1955/1956, št. 4/5, s. 97—104 (przekład).
14. S. Żeromski: *Gozdni odmevi*. „Naši razgledi” 1955, št. 3, s. 62—63 (przekład).
15. *Bolesław Prus. Wstęp*. In: B. Prus: *Lutka*. Tłum. M. Bregant. Ljubljana 1956, s. 819—828 (rozprawa).
16. *Adam Mickiewicz*. „Nova obzorja” 1956, št. 1, s. 33—45 (rozprawa).
17. *Stanisław Wyspiański*. „Jezik in slovstvo” 1957, št. 3, s. 97—102 (rozprawa).
18. *Dva portreta iz sodobne poljske književnosti*. „Slovenski poročevalec” 1957, št. 5, s. 214 (recenzja).
19. *Kongres poljskih pisateljev*. „Naša sodobnost” 1957, št. 2, s. 189—192; št. 3, s. 281—284 (sprawozdanie).

¹ Pełną bibliografię prac Rozki Štefan opublikowanych do 1994 r. opracował Niko Jež w czasopiśmie „Jezik in slovstvo” 1993/1994, št. 7—8, s. 332—336.

20. *Poljske literalne nagrade*. „Naši razgledi” 1958, št. 7, s. 175 (przeгляд i ocena).
21. A. Schaff: *Filozofski aspekt procesa sporazumevanja*. „Naša sodobnost” 1958, št. 8/9, s. 802—812; št. 10, s. 945—950; št. 11, s. 1024—1032 (przekład).
22. *Julij Słowacki*. „Jezik in slovstvo” 1959/1960, št. 4, s. 97—101 (rozprawa).
23. *O novejši poljski poezji*. „Naša sodobnost” 1959, št. 5, s. 452—461 (rozprawa).
24. *Poljska književnost*. In: *Poljska književnost*. Ur. in prev. R. Štefan. Ljubljana 1960, s. 473—536 (rozprawa); Bibliografię przekładów literatury polskiej na język słoweński opracowali: Gregor Kocijan, Jože Koruza i Jože Pogačnik.
25. *Slovenske pesmi in nowele v polščini*. „Naša sodobnost” 1961, št. 5, s. 472—475 (recenzja).
26. *Zanimiva knjiga o poljski stilistiki*. „Jezik in slovstvo” 1961/1962, št. 6, s. 188—191; št. 7, s. 220—221 (recenzja książki H. Kurkowska, S. Skorupka: *Stylistyka polska*. Warszawa 1959).
27. *Zofia Nałkowska in njeno delo*. In: Z. Nałkowska: *Medaljoni*. Prev. R. Štefan. Ljubljana 1963, s. 91—98 (rozprawa).
28. *Prešeren in Mickiewicz*. „Slavistična revija” 1963, št. 1—4, s. 181—198 (rozprawa).
29. *Od Reja do Mrożka*. „Gledališki list Drame SNG” št. 4, s. 154—171 (rozprawa).
30. Z. Nałkowska: *Medaljoni/Medaliony*. Ljubljana 1963 (przekład).
31. J. Kelera: *Dramska oblika Leona Kruczkowskega*. „Gledališki list Drame SNG” 1963/1964, št. 4, s. 117—134 (przekład).
32. *Poljska lirika dvajstega stoletja*. „Sodobnost” 1964, št. 1, s. 82—83 (recenzja książki L. Krakar: *Poljska lirika dvajstega stoletja*. Prev. L. Krakar. Ljubljana 1963).
33. Dr. Maria Bobrownicka: *Poljska slavistika po drugi svetovni vojni*. „Jezik in slovstvo” 1964, št. 6, s. 186—190 (przekład).
34. *Še enkrat o „Poljski liriki”*. „Sodobnost” 1965, št. 4, s. 358—360 (recenzja).
35. *Adam Mickiewicz — življenje in delo*. In: A. Mickiewicz: *Pesmi in pesnitve*. Ljubljana 1967, s. 143—166 (rozprawa).
36. *Poljski lirik Leopold Staff*. „Jezik in slovstvo” 1967, št. 8, s. 236—239 (recenzja).
37. L. Staff: *Wiersze*. (W dziesiątą rocznicę śmierci). „Sodobnost” 1967, št. 4, s. 431—433 (przekład).
38. A. Mickiewicz: *Pesmi in pesnitve*. Izbor, uredništvo, spremna beseda in opombe. R. Štefan. Prev. R. Štefan, D. Ludwik, J. Udovič. Ljubljana 1967.
39. *Ob zadni uprizoritvi Mickiewiczevih Dziadov*. „Sodobnost” 1968, št. 7/8, s. 798—805 (recenzja).

40. *Cankar pri Poljakih*. „Slavistična revija” 1969, št. 1, s. 307—313 (rozprava).
41. *Poljska poezja med obema vojnama. Literarni večer*. RTV Ljubljana, 14.10. i 21.10.1970 (prekľad).
42. *Praktična poljska stilistika*. „Jezik in slovstvo” 1970/1971, št. 7, s. 212—216 (recenzja książki A. Wierzbicka, P. Wierzbicki: *Praktyczna stylistyka*. Warszawa 1968).
43. *Juliusz Słowacki*. In: *Słowacki*. Ljubljana 1973, s. 81—94 (rozprava).
44. Hasła o polskich pisarzach (ok. 50) In: *Leksikon Cankarjeve založbe*. Ljubljana 1973.
45. *Słowacki*. Prepesnila R. Štefan, D. Ludvik. Izbrala, uredila in spremno besedo napisala Rozka Štefan. Ljubljana 1973 (prekľad).
46. *Pesnik in njegovo delo*. In: A. Mickiewicz: *Gospod Tadej*. Ljubljana 1974, s. 309—319 (rozprava).
47. *Poljski slavisti in kritiki o naši književnosti*. „Jezik in slovstvo” 1973/1974, št. 8, s. 314—318 (krytyka).
48. A. Mickiewicz: *Gospod Tadej*. Prevod, spremna beseda in pojasnila R. Štefan. Ljubljana 1974 (prekľad).
49. *Slovanske pravljice*. Prevod poljskih (83—97) in kašubskih (98—102), jezikovna redakcija slovenskih (182—188). Ljubljana 1974 (prekľad).
50. *Jerzy Andrzejewski*. In: J. Andrzejewski: *Pepel in diamant / Popiół i diament*. Prev. F. Vodnik. Ljubljana 1975, s. 5—30 (rozprava).
51. *Nekaj problemom ob prevajanju starejše poljske poezje*. „Sodobnost” 1978, št. 10, s. 1012—1021 (rozprava).
52. *Julian Przyboś (1901—1970)*. „Planinski vestnik” 1978, št. 12, s. 771—772 (krytyka).
53. A. Gieysztor, S. Kieniewicz, E. Rostworowski, J. Tazbir, H. Werezycki: *Zgodovina Poljske*. Skupaj z N. Jež. Ljubljana 1982 (prekľad).
54. *Matija Čop v lvovskih „Rozmaitošciah”*. „Slavistična revija” 1985, št. 4, s. 107—118 (rozprava).
55. C. Miłosz: *Somrak in svit*. (prevedli R. Štefan, T. Pretnar, L. Krakar, W. Stępniaková). Ljubljana 1987 (prekľad).
56. *Čopovi galicijski dopisniki*. Uredila, prevedla nemška pisma (oboje v sodelovanju z Nikom Ježem) in napisala uvodno študijo R. Štefan. Ljubljana 1989.
60. *Slovenski razsvetljenec Martin Kuralc v lvovski dobi*. „Slavistična revija” 1990, št. 2, s. 81—99 (rozprava).
61. *Matija Čop a romantizm galicyjski*. In: *Studia o literaturach i folklorze Słowian*. Red. R. Štefan. Warszawa 1991, s. 75—81 (rozprava).
62. *Alarm. Poljska poezja 1939—1945*. Prev. R. Štefan in T. Pretnar. Zbrala, uredila in podatke o pesnikih pripravila R. Štefan in N. Jež. Ljubljana 1992 (prekľad).

63. *Tone Pretnar kot prevajalec poljske poezje*. „Jezik in slovstvo” 1993/1994, št. 4, s. 125—136 (rozprava).
64. *Za zimo je prišla zima*. „Razgledi” 1993, št. 2, s. 24; 1997, št. 2, s. 37 (recenzija knjižek T. Pretnar: *Veter davnih vrtnic*. Ljubljana 1993; T. Pretnar: *Tiho ti govorim*. Celovec—Ljubljana—Dunaj 1993).
65. L. Staff: *Lirika*. Izbrala, prevedla in spremno besedo napisala R. Štefan. Ljubljana 1996.
66. *O sonetizmu Leopolda Staffa*. „Slavistična revija” 1997 (rozprava).
67. W. Szymborska: *Semenj čudežev*. Izbrala in prevedla R. Štefan in J. Unuk. Spremnno besedo napisala J. Unuk. Radovljica 1999.
68. *Prošnja za srečne otoke: antologija poljske ljubezenske lirike*. Izbrala, prevedla in spremno besedo napisala R. Štefan. Radovljica 1999.
69. A. Mickiewicz: *Konrad Wallenrod: zgodovinska povest iz litvanske in pruske preteklosti*. Ljubljana 2000.
70. J. Tuwim: *Lirika*. Izbrala, prevedla in spremno besedo napisala R. Štefan. Ljubljana 2001.

Božena Tokarz